

[Ministeren for nedrustningsspørgsmål.]

Sovjetunionen er i princippet blevet enige om at indlede tosidede forhandlinger med det sigte at undgå opbygning af de kostbare antiraket-raket-systemer i de to lande og at begrænse udviklingen af de offensive raket-systemer. Endnu er tidspunktet for forhandlingerne ikke fastsat, men det haster, hvis det skal undgås, at de to magter for alvor går i gang med at udvikle et omfattende antiraket-raket-system. Tænkte man sig, at der opbyggedes systemer, der kan standse 70-80 pct. af de offensive raketter, ja, så ville det jo kun føre til forstærkede anstrengelser for at udvikle de offensive raketter endnu mere. Et kostbart rustningskapløb ville med andre ord blive resultatet. Det ville igen medføre, at ikke-atomstaterne med rette ville føle, at de havde underskrevet ikke-spredningstraktaten under falske forudsætninger, og både ikke-spredningsaftalen og andre betydningsfulde aftaler, der er indgået i de senere år, ville måske derved miste levekraften.

Forhandlingerne om nedrustningsforslag har centrum i Genève. 18 magts udvalget består af fem vestlige lande, fem østblokløse lande og otte uforpligtede lande, hvorimellem Sverige befinder sig. Dette udvalg nedsattes i henhold til en aftale mellem USA og Sovjetunionen — en aftale, der i 1961 blev tiltrådt af FN's generalforsamling. Hvert år afgiver udvalget en standpunkt-rapport til FN-generalforsamlingens første komité. 18 magts udvalget er blevet enig om som første punkt i det videre arbejde at forhandle om en snarlig standsning af kernevåbenkapløbet efterfulgt af konkrete skridt på dette område. Under dette punkt vil man drøfte muligheden af at udvide forbudet mod kernevåbenforsøg til også at omfatte underjordiske sprængninger. Her er forhandlinger hidtil standset på kontrolspørgsmålet. Men også selve spørgsmålet om generelt forbud mod anvendelse af kernevåben indgår i forhandlingerne. Det samme gælder problemer som standsning af produktion af spaltelige materialer til militær anvendelse, reduktion og påfølgende ødelæggelse af kernevåbenlagre samt oprettelse af atomfrie zoner. Fremdeles vil udvalget drøfte kemiske og bakteriologiske våben, på hvilket område der i al stilhed foregår en både vold-

som og uhyggelig udvikling. Af andre emner for forhandlingerne vil være spørgsmålet om våbenkontrol inden for givne regioner. Endelig må det antages, at udvalget i stigende grad vil interessere sig for, hvorledes man sikrer, at havbunden alene anvendes til fredelige formål.

Igen i år er spørgsmålet om almindelig, fuldstændig nedrustning på FN-generalforsamlingens dagsorden. Det samme gælder spørgsmålet om en total standsning af kernevåbenforsøg samt spørgsmålet om nedlæggelse af udenlandske baser i Asien, Afrika og Latinamerika. Man må regne med, at der herudover i samlingens løb vil fremkomme ønsker om fremme af andre nedrustningsforanstaltninger. Sovjetunionen har således allerede anmodet om, at dets nedrustningsmemorandum af 1. juli 1968, som omfatter ni punkter, tages op til behandling. Der vil dog næppe finde nogen realitetsbehandling sted af de enkelte nedrustningsforanstaltninger. Forslagene vil formentlig blive henvist til 18 magts udvalget i Genève. Der er jo intimt samarbejde mellem dette udvalg og FN.

Danmark er ikke medlem af 18 magts udvalget, men vi følger med stor opmærksomhed udviklingen. Det sker bl. a. gennem det i 1961 nedsatte nedrustningsudvalg. Det må stadig være en opgave at overveje, hvorledes vi kan bidrage med forslag i forbindelse med de internationale nedrustningsforhandlinger. Det kræver en ganske betydelig indsats, om vi skal kunne deltage i den løbende debat, men de krav må vi søge at leve op til.

I efteråret 1967 nævnte daværende stats- og udenrigsminister J. O. Krag i FN's generalforsamling spørgsmålet om registrering af våbenoverførsler. Det er hensigten, at vi i denne samling for FN vil fremlægge et resolutionsforslag om registrering af våbenoverførsler, hvorved vi følger hr. J. O. Krag's indlæg op. Det er regeringens håb, at der kan samles bred tilslutning til dette skridt, som i sig selv vil kunne bidrage til at fremme afspænding og opbygge tillid mellem landene. Forslaget går ud på, at man som et første skridt anmoder generalsekretæren om at forhøre sig hos FN's medlemsstater om, hvorvidt de vil være parat til at påtage sig forpligtelse til at lade deres